

یک استاد حوزه و دانشگاه مطرح کرد؛

**نباید با موضوعات جدید سطحی برخورد کرد/ سرعت تحولات در حوزه هنوز متناسب با جامعه نی
مسائل جدید بها نمی دهند**

بهمن ۱، ۱۴۰۰ آخرین اخبار، اجتهاد و اصول فقه، اندیشوران فقهی

تصویر ذهنی فعلی ما در حوزه این است که اگر بخواهیم در یک زمینه‌ای نظر بدهیم، از متخصص آن حوزه پرسش می‌کنیم به اقتصاد و سیاست، در عمل نادرست و جهت دار است. موضوعات به راحتی دریافت نمی‌شود و اینگونه نیست که در مش دقیق دست یافت. مثلا در مورد رمزارزها تحولات بسیار پیچیده و سریع است. ما به سراغ موضوعات جدید می‌رویم و فکر آن در حوزه تعریف شود.

به گزارش **شبکه اجتهاد**، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا یوسفی، عضو هیئت علمی دانشگاه مفید، معتقد است: ذ اصلاح شود. تا وقتی این ذهنیت ما اصلاح نشود، درس‌های خارج کیفیت لازم را نخواهد داشت. وقتی می‌خواهیم راجع به مدرن و ساختار بهره و غیره آشنا باشیم. اگر بخواهیم با تعریف‌های حقوقی خود با مسائل روبرو شویم موفق نخواهیم بود.

او که همزمان به تدریس در مدرسه خان قم، برای طلاب فقه مسائل پول مشغول است، به «شفقنا» گفته است: سرعت تحر اما نکته مهمتر کیفیت ورود به این بحث‌ها است. باید بتوانیم در حوزه بستری را برای اساتید یا طلبه‌هایی که وارد حوزه، خانواده، شهرسازی و مانند آن می‌شوند، فراهم کنیم.

دیدگاه شما درباره روزآمدی دروس خارج چیست؟ گروهی از منتقدان مدعی هستند بعضا دروس خارج با نیازهای روز تناسب

یوسفی: برای اینکه بتوانیم به این پرسش پاسخ دهیم باید مطالعه آماری جامعی داشته باشیم و بررسی کنیم که آیا واقعا قدیمی است یا خیر و اینکه چه درصدی از درسها اگر به موضوعات جدید اختصاص یابد، قابل قبول است. من مطالعه ج دروس به سوی بحثهای جدید رفته اند. از نظر روند تاریخی در حوزه، می توانیم بگوییم توجه بیشتری نسبت به گذشته تعداد از دروس فقه در موضوعات جدید کفایت می کند یا خیر، بحث دیگری است. بحث بعدی، کیفیت درسهای جدید است به صورت عمیق موضوع شناسی کرده اند؟

البته همه موضوعات جدید از نظر پیچیدگی به یکسان نیستند. در مواردی بدون حداقلی از مطالعات مستمر و منضبط و اتفاق مثبت این است که برخی از اساتید حوزه، مقاطع تحصیلی دانشگاهی در رشتههایی مانند حقوق، اقتصاد، علوم سیاسی نسبت به موضوعات جدید آشنایی و یا تخصص دارند و این دانش را در خدمت حوزه قرار داده اند. آنها با موضوع شناسیها نهایت اینکه درسها نسبت به گذشته تخصصی تر ارائه می شود. اما این حد کافی نیست و باید مسائل جدید را جدی تر دنیا

آیا این تحول در موضوع شناسی متناسب با تغییر و تحولات جامعه هست؟

یوسفی: خیر؛ سرعت تحولات در حوزه هنوز متناسب با جامعه نیست. اما نکته مهمتر کیفیت ورود به این بحثها است. طلبههایی که وارد حوزههای تخصصی فقهی مثل فقه معاملات جدید، خانواده، شهرسازی و مانند آن می شوند، فراهم کنیم. حوزه تخصصی خود بدانند. باید برنامه به گونه ای شود که طلبه ای که در آینده می خواهد به مباحث فقه اقتصادی ورود خوانده باشد تا بتواند با قوت وارد این بحث شود. تصویر ذهنی فعلی ما در حوزه این است که اگر بخواهیم در یک زمینه می کنیم. این روش به ویژه در مسائل اجتماعی مربوط به اقتصاد و سیاست، در عمل نادرست و جهت دار است. موضوعات در مشورت با یک کارشناس بتوان به موضوع شناسی دقیق دست یافت. مثلا در مورد رمزارزها تحولات بسیار پیچیده و سریع فکر می کنیم پاسخ مناسب می دهیم اما باید بن مایه آن در حوزه تعریف شود. باید در حوزههای تخصصی دوره های آموزشی از سوی دیگر لازم است طلاب برای تقویت قدرت فقهی خود، در درس خارج کتابهایی که علمای سلف روی آنها بسیار کار یا اجاره را خوب ببینند اگر بیشتر باشد چه بهتر.

به نظرم من بحث کیفیت، بحث مهمی است. برخی از مطالبی که امروز در حوزه مطرح می شود حتی طلاب را اقناع نمی موضوع را به درستی نشناخته، به سادگی از کنار آن می گذرد. این مساله جدی تر از سرعت افزایش موضوعات متنوع است عنوان فقه مستحدث منتشر می شود، چندان زیننده نیست و مخاطب را پس می زند. کسی که می خواهد وارد فقه موضوع بفهمد. اقتصاد شهری را تا حدی بداند. مسائل آپارتمان را اطلاع یافته باشد زیرا با زندگی آپارتمانی برخی مفاهیم قدیمی جابج جدید بهای لازم را نمی دهند. در برخی موارد، از موضوع شناسی دقیق به آسانی حکم فهمیده می شود. لذا نباید موضوع شناسی ذهن دارم که از باب احترام از آنها می گذرم.

دانشی که افراد به واسطه آموزش دروس دوره کارشناسی یکی از رشته های مرتبط به دست می آورند فقط در موضوع شناسی کمک می کند و برداشت های متفاوت و گاه دقیق تری به دست می آید.

نکته دیگر ورود تخصصی به مباحث جدید است. اگر به مسائل پزشکی ورود می کنیم سعی کنیم در همانجا تخصص لازم می کنیم سعی کنیم مطالعات خود را در آن حوزه عمیق تر کنیم. همینطور فقه سیاسی، فقه معاملات و مانند آن.

با توجه به دروسی که عموما طلاب می خوانند تا چه اندازه حوزه می تواند به این مسیر برود؟

یوسفی: لازم نیست که خود حوزه به این مسیر برود. امروزه مراکزی مانند دانشگاه مفید و موسسه امام خمینی در قم یا دارند که می‌توانند این مسئولیت را برعهده بگیرند. می‌توان برای طلاب راه را کوتاه کرد و به جای یک دوره کامل مقطع کار گذراند که زمان کمتری می‌برد و به مطالعات طلاب نیز جهت می‌دهد.

الان یکی از مسائل بسیار پیچیده در دنیای جدید، بحث بهره و ربا است. اینگونه نیست که حتی هر فردی که مقداری موضوعات پردازد. یک اقتصاددان نیز در این موضوعات باید تامل داشته باشد. کسی که بخواهد روی بهره کار کند باید از طلاب دوره‌هایی را در نظر گرفت و این کار را می‌توان با ظرفیتهای حوزه انجام داد. و الا موضوع شناسی کارهایی که امروزه حوزه اقتصاد دوستان ما منتشر کرده اند که کتابهایی قوی نیست. یکی از طلبه‌های دانشجو، کتاب یکی از کتب منتشر شد ضعیف است. نظر من هم همین بود. ضعف مهم کتاب، فقدان موضوع شناسی دقیق و عمیق نشدن در این امر بود. نباید ب

البته روند خوبی شروع شده و طلاب خودشان به مرور دارند به این نتیجه می‌رسند که باید در یک حوزه به صورت تخصص این تصور بود که می‌توان در تعطیلات حوزوی از دانش‌های روز اطلاع کامل یافته، بر آن علم مسلط شد و حتی بهتر ما بگذریم، قطعاً این دیدگاه ساده اندیشی است. خوشبختانه این نگاه کمتر شده است. این نگاه محصول عدم درک درست این

اکثر دروس خارج کتبی را مبنای تدریس خود قرار می‌دهند که این کتابها، عموماً کتب بزرگان از قدما است. برخی منتقدان دارند. نظر شما چیست؟

یوسفی: اگر برگردیم و مسائلی را که قبلاً بیان شده تکرار کنیم منطقی نیست. در کتابهایی مانند شرایع و عروه، مسائل دو هستند و دسته دیگر فروع می‌باشند. اشکالی ندارد که علماء از متن کتابهایی مانند شرایع و وسائل و عروه امهات را استفا فروع یا تحقق خارجی ندارد و یا مصادیق اندکی دارند. برخی از مسائل باید اضافه شود. اگر صرف تکرار مسائل قدیم باشد

بحث فقه فردی و اجتماعی بحث مهم و دیگری است. نگاه باید تغییر یابد و به عبارت بهتر، تکامل یابد. یک راه آشنایی با علوم سیاسی و مانند آن است. درک این علوم می‌تواند به تقویت نگاه اجتماعی، تحلیل اجتماعی روایات در حوزه‌های مخ حتی اگر همان کتاب‌های سنتی مانند بیع و اجاره و مانند آن تدریس شوند، استاد موضوعات را با نگاه اجتماعی تحلیل خواهد می‌یابد. اینجا بیشتر از کتاب، استاد اهمیت پیدا می‌کند.

به نظر شما مهمترین خلاء دروس‌های خارج حوزه علمیه از نظر کیفی و کمی چیست؟

یوسفی: فقه ما ظرفیت مناسبی دارد. میراث گذشتگان هم مناسب است، اما کافی نیست. یکی از مسائل مهم در دنیای ا چگونگی مورد اهمیت است. به عنوان مثال، یکی از عوامل مشکلات بانکداری، بیان صرف حلال و حرام و فقدان دانش چگ حرام، رسالت خود را انجام داده ایم. در حالی که نظام بانکداری پیچیدگی‌های زیادی دارد و بدون توجه به آنها و چگونگی آنچه که بیان می‌شود، خواهد بود. از این رو تأکید می‌کنم که اساتید باید تخصصی وارد مسائل شوند.

مساله دیگر این است که ذهنیت ما نسبت به علوم اجتماعی باید اصلاح شود. تا وقتی این ذهنیت ما اصلاح نشود، درس‌ها می‌خواهیم راجع به بانکداری صحبت کنیم، باید با ساختار دنیای مدرن و ساختار بهره و غیره آشنا باشیم. اگر بخواهیم با موفق نخواهیم بود.

نکته دیگر، اجتهاد تخصصی است. فقیه باید متمرکز در حیطة تخصصی خاص شود. اگر این اتفاق رخ دهد، بستر شورای افتاء نیز فراهم

یکی دیگر از مسائل، نگاه به تحولات جریان‌های بیرون حوزه است. از آنجا که در خارج از حوزه انواع دینداری ترویج می‌مباحثی است که بنیان اجتهاد و استنباط محسوب می‌شوند، باید آنها را در دروس حوزوی طرح و به اشکالات مطروحه پاسخ

و حدیث را زیر سوال می‌برند. حوزه در برابر این جریان چه واکنش متقنی انجام داده است. در مباحث اصول به هنگام بحث پرداخته می‌شود؟

یکی دیگر از مسائل، بررسی ناکارآمدی‌های حاکمیت است زیرا امروز در ایران هر اتفاقی رخ دهد به اسم اسلام و عالمان دینی شناسی حکومت پرداخته می‌شود؟

یکی از مشکلات جدی، معیشت طلاب است. تا وقتی طلبه حداقل‌های معیشت را نداشته باشد، ممکن است به درس بیاید نمی‌تواند تمام وقت درس بخواند تا در حوزه تبدیل به استاد خوبی شود.

نکته دیگر نظام استاد و شاگردی در حوزه‌ها است. رابطه استاد و شاگرد در گذشته عمیق تر بود. اما الان این روابط کم شده

چیزی که گاه مشاهده می‌شود حس بدبینی در برخی طلاب جوان است که از مشکلات معیشتی رنج می‌برند نسبت به اساتاد نسبت به نهادهای حوزوی است.

نکته مهم دیگر این است که در مقطع دکتری در دانشگاه، چند جلسه استاد تدریس می‌کند و سپس متنهایی را به دانشجو توانایی دانشجو محک خورده و پرورش استعداد وی بهتر صورت می‌گیرد. این روش می‌تواند در حوزه در برخی دروس خ کتابهای معینی ارائه می‌شود مثلاً ممکن است استادی کتاب طهاره یا صلاه را ناظر بر مباحث کتاب التنقیح مرحوم آیه الله خ خواست تا او درس را ارائه دهد و سپس استاد مداخله کند. این امر در پرورش طلبه موثر است.